

Aplikace matematiky

Radim Servít

Zprávy. Osmdesát let akademika Václava Daška

Aplikace matematiky, Vol. 12 (1967), No. 1, 79–80

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/103069>

Terms of use:

© Institute of Mathematics AS CR, 1967

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

ZPRÁVY

OSMDESÁT LET AKADEMIKA VÁCLAVA DAŠKA

Před deseti lety bylo na tomto místě vzpomenuo jeho 70. narozenin. 18. února 1967 se dožívá akademik Václav Dašek osmdesáti let. Jednoduchá aritmetika obsažená v těchto výročích neříká nic o jeho osobnosti, jeho práci, jeho charakteru, neříká nic o tom, jak zraje a spěje do výše životní i vědecké dráha východočeského rodáka, která se začala v r. 1887 ve Slavětíně v podhůří Orlických hor.

Jen stručně si dnes znovu připomeňme její význačné mezníky. Jde o životní dráhu, která je tolik charakteristická pro české inženýry prvních desetiletí našeho století.

Studium na reálce (v Náchodě), studium stavebního inženýrství na Českém vysokém učení technickém v Praze. Po dokončení studia (nedlouho před první světovou válkou) odchod do Srbska na zkušenou. Inženýrská praxe v této tehdy zaostalé zemi (přerušena okupací Srbska rakouskou armádou). Odchod do emigrace do Ženevy (zhruba v téže době, kdy tam žil v emigraci Lenin). Po skončení válce návrat do Jugoslávie a další praktická činnost v této zemi až do roku 1926.

Pracoval tedy v Srbsku s dvouletým přerušením 13 let. Pak se vrací do Prahy, aby zde dále provozoval inženýrské řemeslo v nejlepší slova smyslu, tentokrát ve stavebním oddělení bývalého pražského magistrátu. Teprve po této dlouholeté praktické činnosti se habilituje (1928) a stává se (1929) profesorem na Českém vysokém učení technickém, odkud skoro před 20ti lety odešel jako absolvent. To má ovšem už za sebou doktorát technických věd (1924) a řadu článků z inženýrské teorie v časopisech „Technický obzor“ a „Zprávy veřejné služby technické“.

Z této celkem nevýrazné životní dráhy však vyrůstá výrazný vědecký typ. To všechno je třeba si uvědomit, abychom pochopili odkud vyvěrá Daškova důsledná snaha dovést každou teorii až do praktických závěrů bezprostředně použitelných inženýry. Je to snad na újmu teorie samé? Sotva bude někdo tak pošetilý, aby tuto Daškovu snahu směšoval s úzkým praktikismem. Svědčí o tom všechny Daškovy práce, které obsahují na čtyřicet titulů a jejichž seznam zde byl z valné části uveřejněn před deseti léty.

Hodnota těchto prací a výrazná pedagogická moudrost to byly, které předurčily Daška při vydání vysokoškolského zákona v r. 1950 do funkce vedoucího profesora nově zřízené katedry stavební mechaniky fakulty inženýrského stavitelství. Nesporná vědecká hodnota jeho prací jej přivedla také jako řádného člena do Československé akademie věd ihned při jejím založení. Zde pak řídil externě několik let teoretické oddělení Ústavu teoretické a aplikované mechaniky.

V padesátých letech se mu právem dostalo i vnějších ocenění jeho práce a zásluh. Za spis o řešení trámových roštů byl poctěn státní cenou (1954) a později mu bylo propůjčeno nejvyšší státní vyznamenání — Řád republiky.

Pokusil jsem se zde před deseti léty krátce zhodnotit Daškovu tvorbu v jejích třech hlavních směrech: Metodu prutových tenzorů, metodu řešení rámových konstrukcí rozdělováním sil a momentů a metodu harmonického zatížení.

V uplynulých deseti letech odešel prof. Dašek z aktivní učitelské práce. Zdaleka však neodešel na odpočinek. Je obecně známo, že Daškova literární tvorba se vyznačuje maximálně úspornou dikcí, která je výsledkem pečlivé práce formulační a ovšem dokonalého matematického myšlení. Přitom je všude spousta nápadů, originálních a prakticky cenných. Skoro by se chtělo vzpomenout na výrok jistého hudebního skladatele, který — při zmínce o Antonínu Dvořákově — řekl: „Byl bych rád, kdyby mně jako hlavní téma napadlo to, co Dvořáka napadne jen tak mimochodem.“ Parafrázovat toto s hlediska Daškových žáků je víc než na místě. S takovými aspekty se Dašek znovu vrátil k metodě rozdělování sil a momentů, aby ji obohatil o nové nápady. V r. 1966 vyšel jeho spis „Metoda rozdělování sil a momentů se zkrácenou iterací“.

V uplynulých několika letech pracoval též akademik Dašek na spise „Mechanika tuhých těles“. Je to jen další svědectví jeho přísné autokritiky, že tento spis zatím nevyjde. Stále znovu se k rukopisu vracel, až jej nakonec hotový vzal zpět z nakladatelství s tím, že vyžaduje úplné přepracování. Je škoda, že se zatím nemůžeme těšit na to, jak podává obecné zákony teoretické mechaniky vědec, který je celý život citlivě aplikoval na inženýrské konstrukce. Jsme totiž přesvědčeni, že jeho obavy o kvalitu práce jsou jen výrazem jeho příslovečné skromnosti.

V uplynulých několika letech došlo i u nás k podstatnějšímu rozšíření moderní výpočtové techniky, mimo jiné k použití automatických číslicových počítačů na statické výpočty. Akademik Dašek si nejednou trochu posteskl, že ho tento rozvoj nezastihl v mladších letech. Jen od vědce jeho formátu lze uslyšet výrok, že teď vlastně všechny důmyslné metody vymyšlené pro zkrácení početní práce při inženýrských výpočtech, jsou překonány. Dašek to řekl a to je jen novým důkazem jeho vědecké pokrokovosti. Zde však mu snadno můžeme dokázat omyl. Jeho metody nejsou překonány nejen proto, že tvoří základ na kterém je možno dále budovat, ale též proto, že daleko předstihly svou dobu. Ve své metodě prutových tenzorů už před zhruba 35 léty zformuloval pojem matice tuhostí a poddajnosti (jak se dnes nazývají) a vytyčil početní postupy s těmito maticemi, které jsou dnes označovány za nejmodernější ve stavební mechanice a nevhodnější s hlediska užití číslicových automatických počítačů.

Opravdu nemusí být smutný, že počítače nebyly vynalezeny o padesát let dříve. Bez jeho dosavadní celoživotní práce by dnes jejich užití v oblasti inženýrské teorie bylo mnohem chudší, neboť mrtvému stroji může vdechnout život jen lidský genius jakým je Václav Dašek. Necht tedy ještě dlouho v pevném zdraví svoje dílo přehlíží a dále je dovršuje.

Radim Servít